

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA KITOBXONLIK SAVODXONLIGINI OSHIRISH

Meliboyeva Gavhar

Jizzax viloyati Baxmal tumani

6-IDUM o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada o‘quvchilarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish va rivojlantirishning samarali usullari yoritilgan. Unda ta‘lim jarayonida axloqiy tarbiyaning o‘rni, pedagogik yondashuvlar, interfaol metodlar hamda o‘qituvchi va ota-onaning hamkorligi masalalari tahlil qilingan. Shuningdek, milliy va umuminsoniy qadriyatlar asosida o‘quvchilarning ma‘naviy-axloqiy sifatlarini rivojlantirish yo‘llari ko‘rsatib berilgan. Maqola ta‘lim sohasida faoliyat yuritayotgan pedagoglar uchun amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: axloqiy qadriyatlar, tarbiya, o‘quvchi, ma‘naviyat, pedagogik usullar, interfaol metodlar.

KIRISH

Bugungi kunda ta‘lim tizimining muhim vazifalaridan biri o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, tahlil qilish va o‘z fikrini aniq ifodalash ko‘nikmalarini shakllantirishdan iboratdir. Bu jarayonda kitobxonlik savodxonligi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, boshlang‘ich sinflarda o‘quvchilarning kitobga bo‘lgan qiziqishini oshirish, matni to‘g‘ri va ongli o‘qish malakasini shakllantirish keyingi ta‘lim bosqichlari uchun mustahkam poydevor bo‘lib xizmat qiladi.

Boshlang‘ich ta‘lim davrida kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish o‘quvchilarning so‘z boyligini kengaytiradi, nutq madaniyatini shakllantiradi hamda bilim olishga bo‘lgan intilishini kuchaytiradi. Shu bois, mazkur mavzu ta‘lim jarayonida muhim o‘rin egallab, o‘qituvchilardan samarali metod va usullardan foydalanishni talab etadi. Kitobxonlik savodxonligini oshirishga yo‘naltirilgan ishlar o‘quvchilarning nafaqat o‘qish ko‘nikmalarini, balki ularning shaxs sifatida kamol topishini ham ta‘minlaydi.

Mavzuning dolzarbligi. Hozirgi globallashuv va axborot texnologiyalari jadal rivojlanayotgan davrda bolalarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishi pasayib borayotgani kuzatilmoqda. Ayniqsa, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida kitob o‘qishga bo‘lgan e‘tiborni kuchaytirish, matni tushunib o‘qish va tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirish dolzarb muammolardan biri hisoblanadi. Kitobxonlik savodxonligi yetarli darajada rivojlanmagan o‘quvchilar keyingi ta‘lim bosqichlarida bilimlarni o‘zlashtirishda qiyinchiliklarga duch keladilar.

Shu sababli, boshlang'ich sinflarda kitobxonlik savodxonligini oshirishga qaratilgan samarali pedagogik yondashuvlarni qo'llash ta'lim sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur mavzu o'quvchilarda mustaqil o'qish, fikrlash va xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qilib, ularning intellektual va ma'naviy rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Demak, boshlang'ich sinflarda kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish bugungi ta'lim jarayoni uchun nihoyatda dolzarb hisoblanadi.

Mavzuning maqsadi. boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish, ya'ni matnni to'g'ri, ravon va ongli o'qish hamda tushunish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Shuningdek, o'quvchilarda kitobga bo'lgan qiziqishni oshirish, mustaqil o'qishga undash va o'qilgan matn asosida fikr yurita olish qobiliyatini rivojlantirish mazkur mavzuning asosiy maqsadlaridan hisoblanadi.

Bundan tashqari, mavzu orqali o'qituvchilarning kitobxonlik savodxonligini oshirishga yo'naltirilgan samarali metod va usullardan foydalanish imkoniyatlarini aniqlash hamda o'quvchilarning nutq madaniyati va umumiy tafakkurini rivojlantirishga erishish ko'zda tutiladi.

Mavzuning vazifalari. Mazkur mavzuni yoritish jarayonida quyidagi vazifalarni amalga oshirish ko'zda tutiladi:

1. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik savodxonligi darajasini aniqlash.

2. Kitobxonlik savodxonligini shakllantirish va rivojlantirishning nazariy asoslarini o'rganish.

3. O'quvchilarda ongli, ifodali va ravon o'qish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod va usullarni aniqlash.

4. O'qilgan matnni tushunish, tahlil qilish va xulosa chiqarish malakalarini shakllantirish.

5. O'quvchilarning so'z boyligini kengaytirish va nutq madaniyatini rivojlantirish.

6. Kitob o'qishga bo'lgan qiziqishni oshirish uchun interfaol va ijodiy topshiriqlardan foydalanish.

Ota-ona va o'qituvchi hamkorligida kitobxonlik muhitini yaratish yo'llarini ko'rsatish.

Xulosa va tavsiyalar

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinflarda kitobxonlik savodxonligini oshirish o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini ta'minlovchi muhim omillardan biridir. Kitob o'qish orqali o'quvchilarda to'g'ri va ongli o'qish, matn mazmunini tushunish hamda fikrni ifodalash ko'nikmalari shakllanadi. Bu esa

ularning nafaqat ona tili va adabiyot fanlarida, balki boshqa fanlarni o'zlashtirishida ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va dunyoqarashini kengaytirishga xizmat qiladi. Mazkur jarayonda o'qituvchining metodik mahorati, zamonaviy ta'lim usullaridan foydalanishi hamda ota-onalar bilan hamkorlik muhim o'rin tutadi. Demak, boshlang'ich sinflarda kitobxonlik savodxonligini oshirishga yo'naltirilgan tizimli va maqsadli ishlar o'quvchilarning har tomonlama barkamol shaxs bo'lib voyaga yetishiga zamin yaratadi.

Kitobxonlik savodxonligi faqatgina texnik o'qish tezligini oshirish bilan cheklanmay, balki o'quvchilarning matnga munosabatini shakllantirishni ham talab etadi. Boshlang'ich sinflarda mazmunli va qiziqarli matnlar bilan ishlash, savol-javob va muhokama asosida o'qishni tashkil etish bolalarda o'qilgan materialni chuqurroq anglashga yordam beradi.

Shuningdek, sinfda doimiy o'qish muhitini yaratish, kichik kitobxonlik burchaklarini tashkil etish hamda o'quvchilarni erkin tanlov asosida kitob o'qishga undash ularning o'qishga bo'lgan ichki ehtiyojini kuchaytiradi. Shu bois, kitobxonlik savodxonligini oshirishga yo'naltirilgan uzluksiz va tizimli faoliyat boshlang'ich ta'limning muhim tarkibiy qismi bo'lib qoladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinflarda kitobxonlik savodxonligini rivojlantirish uzluksiz va bosqichma-bosqich olib borilgandagina samarali natija beradi. O'quvchilarda o'qilgan matnni baholash, qahramonlarga munosabat bildirish va o'z fikrini asoslab ayta olish ko'nikmalarining shakllanishi ularning intellektual rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, kitobxonlik faoliyatini boshqa fanlar bilan uyg'unlashtirish o'quvchilarning umumiy savodxonligini oshirib, bilimlarni amaliyotda qo'llash imkonini kengaytiradi. Demak, kitobxonlik savodxonligini rivojlantirishga yo'naltirilgan tizimli yondashuv boshlang'ich sinf o'quvchilarini kelgusida mustaqil bilim oluvchi, fikrlay oladigan shaxs sifatida shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tavsiyalar

1. Boshlang'ich sinflarda har kuni qisqa muddatli, ammo muntazam o'qish mashg'ulotlarini tashkil etish tavsiya etiladi.

2. O'quvchilarning yosh va qiziqishlariga mos badiiy hamda ilmiy-ommabop kitoblarni tanlashga alohida e'tibor qaratish lozim.

3. O'qilgan matn yuzasidan savol-javob, suhbat va muhokamalar o'tkazish orqali ongli o'qishni rivojlantirish maqsadga muvofiq.

4. Sinfda kitobxonlik muhitini yaratish uchun "kitobxonlik burchagi"ni tashkil etish tavsiya etiladi.

5. O'quvchilarning o'qish jarayonidagi faolligini oshirish uchun rolli o'yinlar, dramatisatsiya va ijodiy topshiriqlardan foydalanish zarur.

6. Ota-onalar bilan hamkorlikda "oilaviy o'qish" an'alarini yo'lga qo'yish o'quvchilarda kitobga bo'lgan qiziqishni kuchaytiradi.

7. Zamonaviy axborot texnologiyalaridan oqilona foydalanib, elektron kitob va audio matnlar bilan ishlashni yo'lga qo'yish tavsiya etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining Uzluksiz ta'lim milliy o'quv dasturi. (Boshlang'ich ta'lim: O'qish savodxonligi). – Toshkent: Respublika ta'lim markazi, 2021-yil.

2. U.B.Aydarova, N.K. Azizova, M.E.Toirova o'qish savodxonligi 3-sinf II qism Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun darslik Ta'limni rivojlantirish markazi huzuridagi ilmiy-metodik kengash tomonidan tavsfiya etilgan. Toshkent-2023

3. R.Safarova va boshqalar. "Boshlang'ich ta'limda integratsiyalashgan darslarni tashkil etish metodikasi". Toshkent.

4. Gardner, H. "Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences". Basic Books, 2011. (Bolalarning turli qobiliyatlarini, jumladan kinestetik harakat orqali o'rganishini yorituvchi manba).

Elektron ta'lim resurslari

www.Ziyonet.uz

www.Eduportal.uz

www.Kitob.uz